

VAI TRÒ CỦA MÔN LỊCH SỬ ÂM NHẠC PHƯƠNG TÂY TRONG CHƯƠNG TRÌNH ĐÀO TẠO SƯ PHẠM ÂM NHẠC

Bùi Chung Tình

Âm nhạc đóng một vai trò rất quan trọng trong đời sống con người. Trong nền giáo dục của xã hội văn minh, giáo dục một cách toàn diện với đầy đủ tri thức khoa học kỹ thuật của nhân loại, không thể thiếu giáo dục thẩm mỹ, giáo dục nhân cách của con người. Bằng biện pháp nào đó thì âm nhạc có đầy đủ ý nghĩa để hướng cho con người hướng tới cái hay cái đẹp trong cuộc sống. Đối với trẻ nhỏ, sự trưởng thành và nhận biết nhiều điều trong cuộc sống có phần theo từng cung bậc của giai điệu âm nhạc. Âm nhạc đã giúp con người trở thành hoàn thiện trong muôn vàn tri thức của nhân loại.

Âm nhạc là một trong những nguồn giải trí được coi là phổ biến nhất và là một bộ phận không thể thiếu của con người hiện nay. Đặc biệt hơn, âm nhạc có tác động rất lớn đến quá trình hình thành cũng như phát triển của con người. Bên cạnh đó, âm nhạc còn làm cho con người ta vui đi nỗi buồn, giải tỏa muộn phiền và còn mang lại niềm vui cho con người.

Lịch sử Âm nhạc phương Tây là một môn học nhằm trang bị cho người học những kiến thức cơ bản về các thời kỳ âm nhạc, trường phái, trào lưu âm nhạc, đại diện tiêu biểu trong sáng tạo âm nhạc phương Tây. Kiến thức Lịch sử Âm nhạc phương Tây là những kiến thức lịch sử mang tính quá khứ, là những sự kiện đã xảy ra, diễn ra một lần duy nhất, không lặp lại, không chỉ quan sát trực tiếp mà chỉ nhận thức chúng một cách gián tiếp thông qua nguồn tài liệu. Vì vậy khi trình bày các sự kiện, hiện tượng lịch sử càng cụ thể, sinh động, có hình ảnh nhiều bao nhiêu thì càng hấp dẫn và hứng thú với người học bấy nhiêu. Vì thế giảng viên phải xây dựng bài giảng và thực giảng trên lớp cần chú ý đến tính khoa học, tính cụ thể, tính sinh động của các sự kiện, hiện tượng lịch sử Âm nhạc.

Đặc điểm của hoạt động nhận thức của con người nói chung bao giờ cũng diễn ra theo quy luật tự nhận thức giản đơn đến nhận thức phức tạp, từ hiện tượng đến bản chất. Quá trình tiếp thu chân lý phải trải qua nhiều giai đoạn, từ trực quan sinh động đến tư duy trừu tượng và tư duy trừu tượng đến thực tiễn. Trong tập Lịch sử Âm nhạc phương Tây, quá trình nhận thức của học sinh bắt đầu từ quan sát tài liệu, hình dung lại để hình thành những mối quan hệ tạm thời tương ứng. Biểu tượng là dấu ấn ghi lại trong ý thức của sinh viên những hình ảnh về sự kiện, hiện tượng lịch sử đã được học từ trong chương trình của môn học. Song để hiểu sự kiện, hiện tượng quá khứ phải tìm

ra bản chất của chung tức là hình thành khái niệm lịch sử. Muốn làm được việc này phải thông qua các thao tác tư duy như: đối chiếu, so sánh, phân tích, tổng hợp... vạch ra dấu hiện bản chất. Cho nên, trong nhận thức nói chung và dạy học Lịch sử Âm nhạc phương Tây nói riêng, việc thông qua lời nói, đồ dùng trực quan, các tài liệu giáo trình...sinh viên mới có biểu tượng lịch sử cụ thể về quá khứ. Biểu tượng lịch sử cụ thể càng rõ ràng, chân thực bao nhiêu thì hệ thống khái niệm mà sinh viên thu nhận càng được vững chắc bấy nhiêu. Đặc biệt, việc sử dụng các mẫu truyện, giai đoạn của lịch sử và nhân vật để liên kết, làm rõ những kiến thức trong mỗi bài học sẽ không chỉ góp phần tạo biểu tượng sinh động chính xác mà còn giúp các em có cơ sở hình thành khái niệm.

Nghệ thuật âm nhạc là một trong những phương tiện quan trọng để giáo dục thẩm mỹ cho sinh viên. Bộ môn lịch sử Âm nhạc phương Tây tập trung một cách cô đọng ở trong nó những giá trị thẩm mỹ, những cái đẹp mang tính quy luật của âm nhạc và cả cuộc sống trong quá khứ và hiện thực. Trong khi đó, đặc điểm quan trọng nhất và có tính đặc thù của giáo dục thẩm mỹ là yếu tố tình cảm và cảm xúc. Do vậy, âm nhạc và bộ môn Lịch sử Âm nhạc phương Tây cũng là một công cụ tác động đến những khía cạnh thẩm kín, sâu xa trong tâm hồn con người, xây dựng trong mỗi con người sự nhạy cảm về cái đẹp và lòng mong muốn đưa cái đẹp vào cuộc sống.

Trong quá trình dạy học Lịch sử Âm nhạc phương Tây, ngoài việc cung cấp cho người học những tri thức cơ bản mang tính khoa học của bộ môn, thì việc lồng ghép giáo dục thẩm mỹ và khơi dậy cảm xúc âm nhạc ở các em sẽ giúp các em phát triển tốt hơn nhân cách sáng tạo, thái độ nhân văn đối với hiện thực và nâng cao năng lực cảm thụ, đánh giá thẩm mỹ trong cuộc sống, lao động học tập.

Lịch sử Âm nhạc phương Tây là môn học lý thuyết cơ sở ngành nhưng nó hoàn toàn mang tính đặc trưng, đặc thù riêng của nghệ thuật Âm nhạc. Một trong những nguyên tắc cơ bản của việc giáo dục bằng âm nhạc là phải sử dụng những hình tượng bằng âm thanh một cách cụ thể. Âm nhạc phải được thực sự vang lên trong mỗi tiết học Âm nhạc. Điều đó không chỉ giúp cho việc dạy và học đạt được sự hài hòa giữa lý thuyết và thực hành, mà còn khắc sâu trọng tâm, trọng điểm trong từng bài dạy, tác động tích cực đến không khí dạy học.

Hiện nay xu thế toàn cầu hóa và hội nhập một mặt tạo nhiều cơ hội cho phát triển giáo dục, mặt khác sự đòi hỏi chất lượng giáo dục cũng tăng lên theo tỷ lệ thuận. Chính vì vậy, trên thế giới đang diễn ra sự đổi mới giáo dục rất mạnh mẽ. Giáo dục thế giới mang tính đại chúng, phổ quát, hướng vào xã hội học tập. Tư duy giáo dục đã có những thay đổi sâu sắc với sự xuất hiện với những quan điểm như: giáo dục thường xuyên, giáo dục từ xa, giáo dục suốt đời hay những khái niệm: học để biết, học để làm, học để chung sống với nhau và học để làm người. Mặt khác, thế kỷ XXI cũng là thế kỷ của khoa

học công nghệ, đặc biệt là công nghệ thông tin đã làm thay đổi mọi mặt đời sống kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội. Sự xuất hiện phần mềm tin học, công cụ internet và khối lượng thông tin đa dạng, nhiều chiều, đóng một vai trò hữu ích không thể phủ nhận đối với công tác quản lý giáo dục và dạy học, đem lại thực tế ứng dụng cao.

Ở nước ta, giáo dục luôn là mối quan tâm, là chiến lược hàng đầu. Đặc biệt trong giai đoạn hiện nay, khi chúng ta tham gia vào quá trình hội nhập thì sự nghiệp chung của toàn Đảng, toàn dân, toàn xã hội. Như vậy, việc giáo dục - đào tạo không chỉ bó gọn trong một cơ sở đào tạo nào đó và nhà trường cũng không phải là nơi duy nhất làm công tác dạy và học. Từ việc đổi mới tư duy giáo dục hiện nay, trong dạy học Lịch sử Âm nhạc phương Tây cho sinh viên chúng ta nên cung cấp những kiến thức hết sức cơ bản, tránh lan man, ghi chép nhiều. Bên cạnh đó, giảng viên phải biết hướng dẫn cho sinh viên học cách học: học trên lớp, học bạn bè, ở nhà, qua hoạt động ngoại khóa, tham quan, tra cứu tài liệu trên sách và mạng internet. Điều đó sẽ giúp cho sinh viên mở rộng kiến thức môn học bằng chính sự nỗ lực của bản thân và tính chủ động tích cực tự duy trong nghiên cứu.

Xuất phát từ quan niệm “dạy chữ để dạy người”, quan niệm “đồng bộ toàn diện”, trong Lịch sử Âm nhạc phương Tây, hiệu quả bài học không chỉ được xác định hình thành kiến thức mà còn là kết quả của việc giáo dục và phát triển tư duy, kỹ năng kỹ xảo, tính tích cực học tập của sinh viên. Về mặt kiến thức, bài học hiệu quả phải giúp sinh viên nắm được những kiến thức cơ bản: Những sự kiện lịch sử cơ bản, thời kỳ âm nhạc, trường phái, trào lưu âm nhạc, nhạc sĩ tiêu biểu cho mỗi trường phái, trào lưu Âm nhạc. Bài học hiệu quả phải đạt được mục tiêu giáo dục đặt ra. Kết quả giáo dục thể hiện ở thái độ, cảm xúc lịch sử, cảm xúc âm nhạc của sinh viên đối với các sự kiện và nhân vật lịch sử âm nhạc. Kết quả giáo dục còn thể hiện ở kỹ năng của sinh viên trong việc đánh giá đúng sự kiện, vai trò âm nhạc phương Tây và những nhạc sĩ thời kỳ đó đối với sự phát triển của nghệ thuật âm nhạc nói chung từ trước đến nay, kỹ năng phân tích, vận dụng trong học tập, làm việc đánh giá trong thực tiễn hoạt động nghệ thuật âm nhạc hiện tại và cả tương lai.

Hiệu quả bài học thể hiện việc phát triển toàn diện sinh viên từ năng lực nhận thức (tri giác, tưởng tượng, trí nhớ, tư duy) đến các thành phần nhân cách (xúc cảm lịch sử, hứng thú học tập, ý chí) và đến các năng lực thực hành, các kỹ năng, kỹ xảo. Bài học hiệu quả phải hướng tới và đạt được yêu cầu trên cả ba mặt: kiến thức, tình cảm và kỹ năng của sinh viên. Ba mặt này có quan hệ chặt chẽ, tác động biện chứng với nhau.

Trước xu thế mới, giáo dục đều hướng tới sự phát triển toàn diện nhân cách con người bao gồm Đức - Trí - Thể - Mỹ. Ở nước ta cùng với mỹ thuật, âm nhạc là môn nghệ thuật đã được đưa vào phổ thông từ những năm 90 của thế kỷ XX, tuy nhiên chỉ tập trung ở một số thành phố lớn như Hà Nội, Hồ Chí Minh... Gần 10 năm trở lại đây, giáo dục âm nhạc đã được phổ cập trong toàn quốc, đã có vị trí như các môn học khác của chương trình giáo dục bậc Tiểu học và Trung học cơ sở.

Vậy theo chúng tôi suy nghĩ việc đào tạo sinh viên sư phạm âm nhạc cần phải xác định rõ ràng. Mục đích phát triển trí tuệ cho sinh viên nhằm phát huy tư duy sáng tạo để trang bị cho sinh viên tri thức và kỹ năng nghề nghiệp phù hợp với xã hội mới. Môn Lịch sử Âm nhạc phương Tây là một môn học nhằm trang bị cho người học những kiến thức cơ bản về các thời kỳ âm nhạc, các trường phái, trào lưu âm nhạc, các đại diện tiêu biểu trong sáng tạo âm nhạc phương Tây.

Bộ môn Lịch sử Âm nhạc phương Tây cũng là một công cụ tác động đến những khía cạnh thâm kín, sâu xa trong tâm hồn con người, xây dựng trong mỗi con người sự nhạy cảm về cái đẹp và lòng mong muốn đưa cái đẹp vào cuộc sống.

Trong quá trình dạy học Lịch sử Âm nhạc phương Tây, ngoài việc cung cấp cho người học những tri thức cơ bản mang tính khoa học của bộ môn, thì việc lồng ghép giáo dục thẩm mỹ và khơi dậy cảm xúc âm nhạc sẽ giúp các em phát triển tốt hơn nhân cách sáng tạo, thái độ nhân văn đối với hiện thực và nâng cao năng lực cảm thụ, đánh giá thẩm mỹ trong cuộc sống, lao động học tập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trương Nguyệt Anh (1991), *Trích giảng âm nhạc Châu Âu nửa cuối thế kỷ XIX*, Nhạc viện Hà Nội.
2. Nguyễn Bách - Tiên Lộc - Hạnh Thy (2000), *Thuật ngữ âm nhạc Ý - Pháp - Việt*, Nxb Âm nhạc.
3. Đào Ngọc Dung (2003), *Phân tích tác phẩm* - Nxb Giáo dục, Hà Nội.
4. Hồng Đăng (1983), *Các nhạc khí trong dàn nhạc giao hưởng* - Nxb Văn Hóa.
5. Phạm Tú Hương (1998), *Sách giáo khoa phức điệu*, Nhạc viện Hà Nội.
6. Phạm Tú Hương, *Lý thuyết âm nhạc cơ bản*, Nxb ĐHSP, Hà Nội.
7. Nguyễn Trung Kiên (2004), *Nghệ thuật Opera*, Viện âm nhạc Hà Nội.

8. Vũ Tự Lân - Lê Thế Hào (1998), *Phương pháp hát và chỉ huy dàn dựng hát tập thể* - Nxb Giáo dục, Hà Nội.
9. Nguyễn Hiến Lê - Thiên Giang (1997), *Lịch sử thế giới, tập I*, Nxb Văn Hóa, Hà Nội.
10. Nguyễn Hiến Lê - Thiên Giang (1997), *Lịch sử thế giới, tập II*, Nxb Văn hóa.
11. Đại hội XI của Đảng CSVN - đổi mới căn bản.
12. Đỗ Hải Lễ, *Hòa âm*, tài liệu lưu hành nội bộ Trường ĐHSP Nghệ thuật TW, Hà Nội.
13. Đỗ Hải Lễ (1996), *Lý thuyết cơ bản về âm nhạc*, Trường CĐSP Nhạc Họa TW.
14. Thụy Loan (1993), *Lược sử âm nhạc Việt Nam, nhạc viện Hà Nội* - Nxb âm nhạc.
15. Nguyễn Thị Tố Mai (2014), *Giáo trình Lịch Sử Âm nhạc thế giới* (phần Châu Âu).
16. Tú Ngọc (1992), *Trích giảng âm nhạc Thế giới thế kỷ XX*, Nhạc viện Hà Nội - Nxb Âm nhạc, Hà Nội.
17. Tú Ngọc - Nguyễn Thị Nhung - Vũ Tự Lân - Ngọc Oánh - Thái Phiên (2000), *Âm nhạc mới Việt Nam tiến trình và những thành tựu*, Viện Âm nhạc, Hà Nội.
18. Nguyễn Thị Nhung (1988), *Giảng nhạc*, Nxb Nhạc viện Hà Nội.
19. Nguyễn Thị Nhung (1988), *Hình thức âm nhạc*, Nxb Âm nhạc, Hà Nội
20. Nguyễn Thị Nhung (1996), *Thể loại âm nhạc*, Nxb Âm nhạc - Nhạc viện Hà Nội, Hà Nội.
21. Nguyễn Thị Nhung (2001), *Âm nhạc thánh phòng giao hưởng Việt Nam - Sự hình thành và phát triển - Tác giả - tác phẩm*, Nxb Viện Âm nhạc.
22. Lương Ninh (2005), *Lịch sử thế giới cổ đại*, Nxb Giáo dục.
23. Hoàng Phê (chủ biên), và nhóm tác giả Viện ngôn ngữ học (1998), *Từ điển tiếng Việt*, Nxb Đà Nẵng, Hà Nội.
24. Trịnh Tuấn (1986), *Lý thuyết âm nhạc cơ bản*, Trường CĐSP Nhạc Họa TW.
25. Trịnh Tuấn (2002), *Các nhạc khí trong dàn nhạc giao hưởng*, Trường CĐSP Nhạc họa TW, Nxb Hà Nội, Hà Nội.
26. Đào Trọng Từ - Đỗ Mạnh Thường - Đức Bằng (1987), *Thuật ngữ và ký hiệu âm nhạc thường dùng*, Nxb Văn Hóa, Hà Nội.
27. Cửu Vỹ (1996), *Tìm hiểu nhạc giao hưởng*, Nxb Âm nhạc.
28. Nguyễn Xinh (1983), *Lịch sử âm nhạc thế giới tập I*, Nxb nhạc viện Hà Nội.
29. Nguyễn Xinh, Thế Vinh, Nguyễn Thị Nhung (1987), *trích giảng âm nhạc thế giới (phần Châu Âu) tập II*, Nhạc viện Hà Nội.